

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 665/2020-6

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 15. decembra 2020 prerokoval vyhlásenie sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky Roberta Šorla o dôvodoch jeho vylúčenia v konaní vo veci ústavnej sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného Advokátskou kanceláriou Beňová, s. r. o., Blumentálska 8, Bratislava, v mene ktorej koná advokátka a konateľka Mgr. Martina Beňová, vedenej Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. Rvp 2760/2020 a takto

r o z h o d o l :

Sudca III. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky Robert Šorl nie je vylúčený z konania a rozhodovania vo veci vedenej Ústavným súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. Rvp 2760/2020.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav a oznámenie dôvodov vylúčenia

1. Sudca III. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) Robert Šorl listom z 8. decembra 2020 v súlade s § 49 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z.

o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) oznámil predsedovi ústavného súdu dôvody na jeho vylúčenie z konania a rozhodovania vo veci ústavnej sťažnosti [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného Advokátskou kanceláriou Beňová, s. r. o., Blumentálska 8, Bratislava, v mene ktorej koná advokátka a konateľka Mgr. Martina Beňová, vedenej ústavným súdom pod sp. zn. Rvp 2760/2020. Sudca Robert Šorl poukázal na dôvod vylúčenia vyplývajúci z § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého sudca ústavného súdu je vylúčený z konania a rozhodovania vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, účastníkom konania, zúčastnenej osobe alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti. Vo svojom liste uviedol, že so sťažovateľom pracoval v rokoch 1999 až 2007 na Katedre právnych dejín Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, pričom podstatnú časť tohto obdobia bol sťažovateľ vedúcim predmetného malého pracoviska. So sťažovateľom udržiaval korektný pracovný vzťah a doteraz si ho ako svojho vysokoškolského učiteľa váži. Približne od roku 2008 však s bývalým pracoviskom a rovnako ani so sťažovateľom nie je v žiadnom bližšom kontakte.

2. Sudca ústavného súdu Robert Šorl sa domnieva, že vzhľadom na tento pomer k sťažovateľovi možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti podľa § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde, preto tieto skutočnosti oznamuje predsedovi ústavného súdu podľa § 49 ods. 4 zákona o ústavnom súde a navrhuje, aby ho príslušný senát ústavného súdu vylúčil z konania a rozhodovania v tejto veci.

3. Pokynom predsedu ústavného súdu Ivana Fiačana z 9. decembra 2020 bolo vyhlásenie v súlade s čl. IV bodom 1 písm. d) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020 v znení jeho dodatkov č. 1 a č. 2 pridelené na rozhodnutie podľa § 51 ods. 2 zákona o ústavnom súde do senátu IV. ÚS ústavného súdu v zložení Miroslav Duriš – predseda senátu a Libor Duľa a Ladislav Duditš – členovia senátu.

II.

Relevantná právna úprava

4. Zákon o ústavnom súde obsahuje výslovnú právnu úpravu o vylúčení sudcu ústavného súdu z výkonu sudcovskej funkcie v § 49 až § 52.

5. Podľa § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je vylúčený z konania a rozhodovania vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, účastníkom konania, zúčastnenej osobe alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nezáujatosti. Dôvodom na vylúčenie sudcu ústavného súdu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu ústavného súdu v konaní o prerokúvanej veci alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach na ústavnom súde.

6. Podľa § 49 ods. 4 zákona o ústavnom súde dôvody vylúčenia podľa ods. 1 alebo ods. 2 oznámi sudca ústavného súdu bezodkladne predsedovi ústavného súdu.

7. Podľa § 51 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak ide o rozhodovanie v senáte ústavného súdu, o vylúčení sudcu ústavného súdu rozhoduje iný senát ústavného súdu určený rozvrhom práce.

8. Podľa § 22 ods. 1 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je povinný chrániť neporušiteľnosť prirodzených práv človeka, práv občana a princípy demokratického a právneho štátu.

9. Podľa § 22 ods. 2 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je pri výkone svojej funkcie nezávislý a pri rozhodovaní je viazaný ústavou, ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

10. Podľa § 23 ods. 1 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je povinný vykonávať svoju funkciu svedomite a zdržať sa pri jej výkone i v občianskom živote

konania, ktoré môže narušiť alebo ohroziť vážnosť ústavného súdu, dôveru k ústavnému súdu a vážnosť funkcie sudcu ústavného súdu.

11. Podľa § 22 ods. 1 zákona o ústavnom súde sudca ústavného súdu je povinný zdržať sa výkonu funkcie, zamestnania alebo činnosti nezlučiteľnej s výkonom funkcie sudcu ústavného súdu (§ 20 ods. 1).

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

12. Ústavný súd zdôrazňuje, že požiadavka nestrannosti sudcu sa dotýka samej podstaty spravodlivosti a jej vnímania. Nestrannosť znamená absenciu zaujatosti či predsudku, znamená, že sudca nemá žiaden osobný záujem na výsledku konania. Rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou či privilegiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému a jeho riadneho fungovania.

13. V zmysle § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde, ako aj z pohľadu čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je nestrannosť sudcu obyčajne definovaná ako absencia predsudku alebo zaujatosti, pričom ju možno posudzovať na základe dvoch rôznych prístupov. Na jednej strane sa rozlišuje subjektívny prístup, pri ktorom sa skúma stav mysle sudcu, teda to, čo si sudca v danej situácii myslel vo svojom vnútornom fóre, a objektívny prístup, pri ktorom sa skúma, či sudca poskytuje dostatočné záruky, aby bola vylúčená každá pochybnosť o jeho nestrannosti. V prípade subjektívneho hľadiska nestrannosti sa nestrannosť sudcu predpokladá až do predloženia dôkazu opaku [rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Piersack proti Belgicku z 1. 10. 1982]. Objektívny prístup spočíva v otázke, či nezávisle na osobnom správaní sudcu určité overiteľné skutočnosti neumožňujú pochybovať o jeho nestrannosti. V tomto smere i zdanie môže byť dôležité. Mal by byť vylúčený každý sudca, u ktorého sa možno oprávnene obávať, že mu chýba nestrannosť. Ide o dôveru, ktorú musia mať súdy pri stranách v demokratickej spoločnosti (rozsudok ESLP vo veci Padovani proti Taliansku z 26. 2. 1993). Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti zákonného sudcu

je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu [(rozsudok ESLP vo veci Pullar proti Spojenému kráľovstvu) m. m. III. ÚS 24/05].

14. Z citovaných ustanovení § 22 a § 23 zákona o ústavnom súde je zrejmé, že sudca ústavného súdu je v určitej miere obmedzený vo svojej slobode chovať sa podľa svojej ľubovôle, nechať sa viesť svojimi emóciami a byť ovplyvnený vzťahmi k iným ľuďom. Zmyslom a účelom takéhoto obmedzenia je na jednej strane dosiahnutie primeraného odstupu sudcu ústavného súdu od vecí, o ktorých rozhoduje, a tiež i toho, že sa rozhodovacia činnosť sudcov ústavného súdu bude javiť ako uvážlivá, nezaujatá, schopná posúdiť vec bez stranenia niektorému z účastníkov.

15. V tomto smere ústavný súd poukazuje na právny názor disciplinárneho senátu Najvyššieho správneho súdu Českej republiky, ktorý v rozhodnutí sp. zn. 16 Kss 1/2017 z 24. mája 2017 uviedol, že sudca, a teda aj sudca ústavného súdu (napriek citovaným zákonným povinnostiam, pozn.) *„zostáva človekom z mäsa a kostí, s rozumom, ale i citom, a nie subsumpčným automatom, ktorý je naprogramovaný na mechanické, emócií a inklinácií zbavené rozhodovanie“*. Sudca vrátane sudcu ústavného súdu *„ako každý iný človek žije v určitom vzťahovom a sociálnom prostredí tvorenom prahovým vzťahom rodinných, priateľských, kolegiálnych či iných. Miluje i nenávidí, fandí, oškliví si, má bežné ľudské predsudky. Prostredie, v ktorom sa pohybuje, i krátko a dobre jeho ľudská nátura ho nepochybne určitým spôsobom hodnotovo formuje a ovplyvňuje, čo sa premieta aj v jeho rozhodovacej činnosti*

Predstava, že sa sudca uzavrie pred okolitým svetom vo všetkej jeho pestrosti a zložitosti do akejsi klauzúry, a tým sa stane nestranným a nezávislým, je nepochybne naivná. Už samotná skutočnosť, že sudcovská prax býva v jednej profesijnej pozícii a na jednom mieste vykonávaná celý rad rokov, nevyhnutne nesie so sebou to, že sudca za túto dobu spozná – v súvislosti so svojou činnosťou, ale aj inak – celý rad ľudí a nadviaže s nimi viac či menej úzke vzťahy, často priateľské. V prostredí Českej republiky... je celkom bežné, osobitne v rámci určitých špecializovaných agend a v určitých miestach či regiónoch, že sa

príslušníci právnickej komunity roky poznajú a udržujú spolu viac či menej úzke priateľské či profesijne priateľské vzťahy.

V niektorých segmentoch právnickej praxe je celkom bežné, že sa tí istí ľudia, spolu stretávajú opakovane v obdobných procesných roliach...

Skutočnosť, že z vyššie opísaných, ale aj z iných dôvodov (stretávanie sa na školeniach a konferenciách, spoločná publikačná činnosť, dlhoročná známosť napríklad ako spolužiakov z právnických štúdií... a pod.) môžu medzi sudcom a inými osobami vznikáť profesijné priateľstvá, nemožno samu o sebe považovať za porušenie povinnosti sudcu...

... za normálnych okolností, teda pokiaľ sudca disponuje dostatočnou mierou zdravého sebavedomia, uvážlivosti, zdržanlivosti a je si vedomý profesijných štandardov, ktoré treba zachovávať, profesijné priateľstvá prehlbujú povedomie sudcov o tom, ako funguje prax v obore, v ktorom sa pohybujú, a rozširujú ich odborné znalosti. Za normálnych okolností, pokiaľ ide o sudcu rovného a poctivého, vhodne fungujúcimi vzťahmi profesijného priateľstva a vystupovaním v rámci odbornej komunity sudca zvyšuje, a nijako neznižuje autoritu súdnej moci v odbornej komunite a v spoločnosti ako celku.

Vyššie opísané vzťahy, obzvlášť ak majú dlhodobú povahu, vedú nezriedka k menej formálnemu styku medzi aktérmi. Výnimkou nie je tykanie, priateľské posedenie pri káve či víne, spoločné obedy či večere, niekedy i spoločné aktivity (kultúra, šport a pod.). Nebezpečenstvom sa takéto vzťahy stanú, pokiaľ sa v nich vyvinie závislosť, jednostrannosť, či dokonca náznaky prospechárstva.“

16. Obdobne z judikatúry ESĽP vyplýva, že osobitne je potrebné skúmať, či medzi špecifikovanými osobami ide napr. o blízke priateľstvo, o vzťah finančnej závislosti prípadne vzťah nadriadenosti a podriadenosti (porovnaj rozsudok ESĽP vo veci Steck – Risch proti Lichtenštajnsku z 19. 5. 2005).

17. Z § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde vyplýva, že tri druhy vzťahov môžu vyvolávať pochybnosti o nezaujatosti sudcu ústavného súdu – jeho pomer k veci, k účastníkom konania, k zúčastnenej osobe alebo k ich zástupcom. Hoci to z právnej úpravy explicitne nevyplýva, z povahy veci je zrejmé, že tieto vzťahy majú zostupnú tendenciu, pokiaľ ide o spôsobilosť vyvolať pochybnosti o nezaujatosti sudcu ústavného súdu

s následkom jeho vylúčenia z konania a rozhodovania veci. Vzťah s najväčším potenciálom vyvolať pochybnosti o nezáujatosti sudcu je pomer k veci, na opačnom konci spektra bude nepochybne pomer k právnomu zástupcovi účastníka konania a napokon pomer k právnomu zástupcovi zúčastnenej osoby (porovnaj uznesenia Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 808/2013 z 26. augusta 2014, sp. zn. II. ÚS 2127/2014 z 22. októbra 2014).

18. Z uvedenej hierarchie vzťahov logicky vyplýva, že pomer k veci by mal v zásade vždy mať za následok vylúčenie sudcu z konania a rozhodovania o tejto veci, pomer k účastníkom konania alebo k zúčastnenej osobe nemusí nevyhnutne viesť k jeho vylúčeniu. Pomer k právnomu zástupcovi účastníka konania prípadne zúčastnenej osoby by spravidla mal viesť k vylúčeniu sudcu len výnimočne, v závislosti od konkrétnych okolností danej veci a pri dôslednom zohľadnení povahy a intenzity tohto vzťahu (porovnaj NEMEŠKALOVÁ ROSINOVÁ, A. Objektívny test nestrannosti v prípadoch vzťahu sudcu k účastníkom konania a ich zástupcom. In: *Jurisprudence*. 6/2017, s. 35 – 36; porovnaj tiež tam uvedené uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 808/2013 z 26. augusta 2014).

19. Tieto kritériá nemožno vnímať ako jediné kritériá, ktoré je potrebné zohľadniť pri rozhodovaní o nezáujatosti sudcu ústavného súdu. V prípade ústavného súdu ako (jediného) súdneho orgánu ochrany ústavnosti svojho druhu na území Slovenskej republiky (čl. 124 Ústavy Slovenskej republiky) je namieste zohľadňovať otázku spôsobilosti ústavného súdu rozhodnúť vo veci v prípade vylúčenia niektorých z jeho sudcov. Súčasťou rozhodovania o vylúčení sudcu ústavného súdu vzhľadom na povahu súdu, na ktorom pôsobí, bude aj doktrína nevyhnutnosti (*doctrine of necessity*), ktorá je obsiahnutá aj v tzv. Bangalórskech zásadách správania sudcov. Podľa bodu 2.5 Bangalórskech zásad správania sudcov vylúčenie sudcu sa nevyžaduje, ak vo veci nemožno ustanoviť iný senát, ktorý by vo veci konal, alebo z dôvodu naliehavých okolností, keď by nečinnosť mohla viesť k vážnemu pochybeniu pri výkone spravodlivosti. Zohľadnenie týchto princípov by malo nevyhnutne viesť k reštriktívnemu výkladu dôvodov, pre ktoré by sudca ústavného súdu mal byť vylúčený z konania a rozhodovania v konkrétnej veci.

20. Tieto praktické hľadiská týkajúce sa výkonu spravodlivosti a otázky funkčnosti konkrétneho súdu pri rozhodovaní o vylúčení sudcu zohľadnil aj ESĽP napr. v rozsudku vo veci Ramljak proti Chorvátsku z 27. júna 2017, keď uviedol, že v prípade vylúčenia sudcu odvolacieho súdu v Splite by nebol problém ho nahradiť iným sudcom, keďže odvolací súd v Splite je jedným z najväčších v krajine, na ktorého civilnom úseku pôsobilo v tom čase vyše 40 sudcov, prípadne aj v rozsudku vo veci Steck – Risch a ďalší proti Lichtenštajnsku z 19. mája 2005, keď poukázal na rozlohu Lichtenštajnska a na fakt, že sudcovia ústavného súdu vykonávajú túto funkciu popri inej právnickej činnosti, preto väzby medzi sudcami ústavného súdu a inými právnickými profesionálmi sú prirodzené.

21. Napokon túto otázku je potrebné zohľadňovať aj *pro futuro* v tom zmysle, že ak v neskoršej veci záujem zachovania spôsobilosti ústavného súdu rozhodnúť bude vyžadovať, aby už skôr vylúčený sudca ústavného súdu v tejto veci rozhodoval, bolo by potrebné dostatočne odôvodniť, prečo už skôr vylúčený sudca v tejto neskoršej veci nie je zaujatý (porovnaj rozsudok ESĽP vo veci Harabin proti Slovenskej republike z 20. 11. 2012).

22. V prerokúvanom prípade ide z hľadiska hierarchie o vzťah druhej kategórie, t. j. o pomer k sťažovateľovi ako účastníkovi konania. Z hľadiska povahy vzťah sudcu Roberta Šorla a sťažovateľa bol vzťahom nadriadenosti a podriadenosti. Sťažovateľ vystupoval ako nadriadený sudcu Roberta Šorla v rámci katedry na vysokej škole, t. j. veľmi malého a úzkeho pracovného kolektívu, kde udržiavali korektný pracovný vzťah. Sudca Robert Šorl si sťažovateľa ako svojho vysokoškolského učiteľa doteraz váži. Z vyhlásenia sudcu Roberta Šorla vyplýva, že išlo o profesionálny vzťah, neuvádza presah tohto vzťahu do priateľskej alebo osobnejšej súkromnej sféry. Z hľadiska intenzity bol tento vzťah so sťažovateľom a s minulým pracoviskom ukončený približne v roku 2008, teda aktuálne nejde o bližšie udržiavaný vzťah už približne 12 rokov.

23. Vzhľadom na uvedené – aj so zohľadnením zásady zachovania funkčnosti ústavného súdu – príslušný senát ústavného súdu dospel k záveru, že sudca Robert Šorl neuviedol vo svojom oznámení také skutočnosti, ktoré by boli spôsobilé vyvrátiť

zo subjektívneho hľadiska domnienku jeho nezaujatosti. Napokon aj pri aplikovaní objektívneho testu príslušný senát ústavného súdu dospel k záveru, že jeho vzťah k sťažovateľovi vo veci vedenej pod sp. zn. Rvp 2760/2020 nemá takú povahu a intenzitu, ktorá by aj pri použití tzv. teórie zdania mala vyvolávať pochybnosti o jeho nezaujatosti.

24. Príslušný senát ústavného súdu po posúdení dôvodov uvedených vo vyhlásení z 8. decembra 2020 dospel k záveru, že v zmysle § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde nie sú tieto relevantné na vznik pochybnosti o nezaujatosti sudcu v danej veci, čím nie sú splnené zákonné podmienky na vylúčenie sudcu ústavného súdu Roberta Šorla z prejednávania a rozhodovania o ústavnej sťažnosti sťažovateľa vedenej pod sp. zn. Rvp 2760/2020.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. decembra 2020

Miroslav Duriš
predseda senátu